

MƏHƏMMƏDHÜSEYN ŞƏHRİYAR YARADICILIĞININ BİBLİOQRAFİK TƏDQIQI

İradə Bayramova

tarix üzrə fəlsəfə doktoru, müəllim
irade8@mail.ru

***Xülasə:** Məqalədə istifadəçilərin vətənpərvərlik və beynəlmiləl tərbiyəsində Azərbaycan xalqının böyük oğlu Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın əsərlərinin əhəmiyyəti əsaslandırılmağa çalışılır. Qeyd olunur ki, şair bütün yaradıcılığı boyu zülmə, saxtakarlığa, haqsızlığa qarşı çıxmış, humanist ideyları təbliğ etmiş, millətləri, xalqları dostluğa, qardaşlığa çağırmışdır. Xalqın sevimlisi olan Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın həyat fəlsəfəsi dostluq bərabərlik, ədalət, sülh, əmin-amanlıq, mənəvi ucalıq olmuş, bu xətt onun yaradıcılığının əsasını təşkil etmişdir.*

Məqalədə istifadəçilərin informasiya təminatında və Şəhriyar əsərlərinin təbliğində müxtəlif tipli kitabxana-informasiya müəssisələrində görülən və görülməsi vacib olan tədbirlər haqqında da məlumat verilir.

***Açar sözlər:** humanizm, informasiya, kitabxana, yaradıcılıq, Şəhriyar, Azərbaycan, bibliografik tədqiqat.*

Giriş: Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə etdikdən sonra bütün sahələrdə olduğu kimi sənəd kommunikasiyaları sistemində də yeni kəmiyyət və keyfiyyət dəyişiklikləri baş verdi, bibliografik fəaliyyət milli-mənəvi dəyərlərə əsaslanaraq inkişaf etməyə başladı. Bibliografik fəaliyyət-bibliografik informasiya vasitələri ilə sənədlərə olan tələbatın ödənilməsi üzrə fəaliyyət sahəsidir. Kitabxananın bibliografik fəaliyyəti son nəticədə istifadəçilərin informasiya tələbatlarının ödənilməsinə yönəldilir və əsas məqsəd isə bütövlükdə cəmiyyətin informasiya təminatıdır.

İstifadəçilərin vətənpərvərlik və beynəlmiləl tərbiyəsində görkəmli şəxsiyyətlərin əsərlərinin böyük əhəmiyyəti vardır. Xalq tərəfindən sevilən belə görkəmli şəxsiyyətlərdən biri də Azərbaycan xalqının böyük oğlu Məhəmmədhüseyn Şəhriyardır.

Məsələnin qoyuluşu: Məhəmmədhüseyn Şəhriyar istedadını xalqının, Vətəninin bütünlükdə bəşəriyyətin xoşbəxt gələcəyi uğrunda mübarizəyə həsr etmişdir. Şairin həyat yolu keşməkeşli olasa da, bədbinliyə qapılmamış, sosial ədalətsizliyə, bərabərsizliyə, ictimai haqsızlığa qarşı mübarizə aparmağa çalışmışdır. Xalqının taleyini düşünməsi və yaradıcılığındakı dərin xəlqilik ona ümumxalq məhəbbəti qazandırmışdır. Şair bütün yaradıcılığı boyu zülmə, saxtakarlığa, haqsızlığa qarşı çıxmış, humanist ideyları təbliğ etmiş, millətləri, xalqları dostluğa, qardaşlığa çağırmışdır. Xalqın sevimlisi olan Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın həyat fəlsəfəsi dostluq bərabərlik, ədalət, sülh, əmin-amanlıq, mənəvi ucalıq olmuş, bu xətt onun yaradıcılığının əsasını təşkil etmişdir.

Orta əsr korifeylərinin əsərləri ilə tanışlıq onun yaradıcılığına təsir etmiş, eyni zamanda Mirzə Ələkbər Sabir poeziyasına, Cəlil Məmmədquluzadə yaradıcılığına, “Molla Nəsrəddin” jurnalına maraq göstərməsi onu realist şair kimi yetişdirmişdir. 1929-cu ildə Tehranda nəşr olunan ilk şeir kitabı şairi xalq arasında tanıtmışdır. Şairin ilk şeirlərində də axıcılıq, yüksək məzmun, xalqının yaşadığı acınacaqlı həyat həqiqətlərinin əksi diqqəti cəlb edir.

Məsələnin izahı: Müasir Azərbaycan və fars ədəbiyyatının tanınmış nümayəndəsi olan Məhəmmədhüseyn Şəhriyar həm ana dilində, həm də fars dilində şeirlər, poemalar, qəzəllər yazmış, Nizami, Xaqani, Hafiz, Rumi yaradıcılığı ilə bərabər Nəsimi, Füzuli, Xətai, Vaqif, Sabir kimi şairlərin yaradıcılığından bəhrələnməmiş, onların məktəbini keçmişdir.

Şəhriyar yaradıcılığında xalq həyatı, xalqının düşdüyü ağır vəziyyət, cəmiyyətdə baş verən haqsızlıqların əksi başlıca meyar olmuşdur. “Yaxşılığı əlimizdən alıblar, Yaxşı bizi yaman günə salıblar” deyən Şəhriyarın yaratdığı bədii obraz, həyatın bütün ziddiyyətlərini duyan, ədalət, azadlıq, xeyirxahlıq duyğuları ilə çırpınan kamil bir şəxsiyyətdir. Vətənə bağlılıq, xəlqilik Şəhriyar poeziyasının əsasını təşkil edir. Şair doğma yurdundan uzaqlarda olsa belə, yenə də onun üçün əsas olan xalqının ehtiyacları, azadlığı, Azərbaycan həsrətidir.

Karifey sənətkarın yaradıcılığında təkcə vətəni Azərbaycanın və bütün İranın ictimai-siyasi vəziyyəti deyil, ümumbəşəri problemlər, dünyanın taleyi, millətlərin bərabərliyi diqqət mərkəzindədir. “Qanlı dırnaqlar ilə ingilis əl qatdı bizə. Baxırsan rus da Arazdan keçir, İran apara” deyən şair yırtıcı dövlətlərin işğalçılıq siyasətinə etiraz edir.

Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın yaradıcılıq diapozonuna görə Azərbaycanın milli şairi və fars poeziyasının iftixarı, humanist şair kimi qiymətləndirilir. Şairin yaradıcılığında “Heydərbaba” dağı bədii simvol kimi dəyərləndirilir. Onun yazdığı “Heydərbabaya salam” poeması təkcə vətəni Azərbaycan ədəbiyyatının deyil, dünya ədəbiyyatının nadir incisi sayıla bilər. Əsər İran, Azərbaycan, Türkiyə və yaxın Şərqi ölkələrində dəfələrlə çap olunmuşdur. Bu əsər milli mənəvi dəyərləri, təbiət lövhələrini, adət ənənələri reallıqla əks etdirən ensiklopedik bir əsərdir.

Şəhriyar əsərlərində xalq həyatını məharətlə qələmə almış, xalqın ehtiyaclarını poetik bir dillə işıqlandıra bilmişdir. “Nədir axır bu millətin günahı. Tutsun sizi, görüm, məzlumlar ahı” deyən şair xalqının acınacaqlı həyatını önə çıxarmağa çalışır.

Şəhriyar zamanının novator şairi kimi yeni bir ədəbi məktəb yaratmışdır. Şəhriyar təkcə Azərbaycan və İranın deyil, bütün yaxın şərqin böyük şairi kimi sevilir. Şəhriyar yaradıcılığını dərindən sevən xalq şairin sağlığında 7 mart gününü “Şəhriyar günü” elan etmiş, Təbriz məktəblərindən birinə şairin adı verilmiş və şair birinci dərəcəli Maarif Nişanı ilə təltif olunmuşdur. Təbriz Universitetinin ədəbiyyat fakültəsinin böyük salonu (Talar) şairin adını daşıyır. (Şəhriyar M. Yalan dünya.1993. – s.9)

Məhəmmədhüseyn Şəhriyar yaradıcılığı Azərbaycan şairlərinin və ədəbiyyatşünaslarının həmişə diqqət mərkəzində olmuş, şəhriyarşünaslıq onun yaradı-

cılığı ilə birgə inkişaf etmiş, Türkiyədə, İranda, keçmiş müttəfiq respublikalarda ərəb dünyasında və digər ölkələrdə onun yaradıcılığı daim sevilmişdir. Xüsusilə onun “Heydərbabaya salam” poeması bir çox dillərə tərcümə olunmuşdur.

Şəhriyarın Tehranda fars dilində nəşr olunan dördcildlik divanı, Təbrizdə şairin ikicildlik külliyyatı (fars dilində), Bakıda, Təbrizdə müxtəlif illərdə nəşr edilən azərbaycanca şeir məcmuələri, xüsusilə 1989-cu ildə Tehranda Həmid Məhəmmədzadənin təşəbbüsü, redaktəsi və izahları ilə çap edilən “Məhəmməd-hüseyn Şəhriyar (türki divanı külliyyatı)” kitabı Azərbaycan ədəbiyyatı və ədəbiyyatşünaslığının nailiyyəti kimi qiymətləndirilməlidir. (Şəhriyar M.Yalan dünya, s.10). 2005-ci ildə şairin 480 səhifədən ibarət “Seçilmiş əsərləri” Bakıda nəşr olunmuşdur.

Məhəmmədhüseyn Şəhriyar dərin mənalı poeziyası ilə sevənlərinin məhəbbətini qazanmışdır. Onun poeziyasının geniş xalq kütlələri tərəfindən sevilməsinin səbəbi səmimiyyətində, sadəliyində, duyduğu, gördüyü hər şeyi realist cəsinə qiymətləndirməsindədir.

“İndi bəşər ac qurd təkin uduxub” deyən şair yaşadığı cəmiyyətin reallıqlarını və həm də bütün Şərqi dünyasının gözəlliklərini, çatışmazlıqlarını olduğu kimi, bədii boyalarla əks etdirməyə çalışır. Şəhriyar yaradıcılığının ilk dövrlərində lirik şair kimi fəaliyyətə başlasa da, yaradıcılığının son dövrlərində realizm zirvəyə yüksəlmişdir.

Vətəndaş şair kimi doğma torpağına, vətəninə, elinə, obasına sevgi, məhəbbət onun bütün yaradıcılığı boyu qırmızı xətt kimi keçir. “Necə düşmən olsun, qardaş qardaşa” deyən şair gördüyü, dərk etdiyi ədalətsizliklərdən, ictimai bərabərsizlikdən, zülmə yazır, ictimai yaramazlıqları cəsarətlə tənqid edir. Dünyada ədalətin olmadığını, müxtəlif millətlərə fərq qoyulduğunu bildiren şair “Sülh-səfa olsa dünya behiştür” deyir, mövzunu özü seçir, daha doğrusu mövzu onu tapır. Şairin sərbəst vəzində yazdığı əsərlərində də dərin şeiriyyət, axıcılıq var, oxucunu bezdirmir, əksinə gözəl sənət nümunələri kimi dəyərləndirilir.

Qəlbi geniş olan, sərəvətə uymayan şair sona qədər sadəliyini, səmimiyyətini qoruyub saxlayır, sadə insanların yanında olur, heç kimə baş əymir. Şairin yaradıcılığının sevilməsinin əsl səbəbi də bundadır.

Şəhriyar yaradıcılığı dövrünün ensiklopediyasıdır, şair azadlıq ideyalarını, xüsusilə Azərbaycan həsrətini, Azərbaycan xalqının düçar olduğu haqsızlıqları çəkinmədən qələmə alır, “Əziz Azərbaycanıma xitab” şeirində “Fədakarlıq günüdür qalx anam Azərbaycan” misraları ilə sənətin zirvəsinə ucalır.

Şəhriyar Azərbaycan xalqının böyük oğludur, milli şairdir. Azərbaycan dili Şəhriyarın doğma dilidir, ana dilidir, şair ana dilini, xalqını böyük məhəbbətlə sevir, xalqının düşdüyü məhrumiyyətlər onu incidir, qəlbini parçalayır. Şair vətənin inqilabi keçmişi ilə fəxr edir, Azərbaycan xalqının mərdliyi, cəsarəti onu qururlandırır. Şair vətəninə mədəni, qabaqcıl bir ölkə sayır, tanınmış alimlər, şairlər, filosoflar yetişdirməsi ilə fəxr edir. Onun əsərlərinin əksəriyyəti ana dilindədir.

Şairin içində bir Türkiyə həsrəti var. Bunu “Türkiyəyə xəyali səfər” adlı şeiri də sübut edir. “Mən də Azər balası, türk oğlu” deyən şair Türkiyənin “yənə islam aləmini qaldıracağına” inanır. Şairin “Türk dili” şeiri türk dilinin gözəlliyini və şairin ana dilinə məhəbbətini ifadə edir. “Türkün dili tək sevgili, istəkli dil olmaz” deyən şair “fars şairi çox sözlərini bizdən aparmış” misraları ilə türk dilinin həm də şeir, sənət dili olduğunu vurğulayır.

Şəhriyar ana dilində çox gözəl əsərlər yaratmışdır. “Yalan dünya”, “Xan nənə”, “Dərya elədim”, “Azadlıq quşu”, “Varlıq”, “Qaçax Nəbi”, “Şair Məhəmməd Füzulu”, “Azərbaycan gözəlinə”, “Türk övladı qeyrət vaxtıdır”, “Səhəndim”, “Aman ayrılıq”, “İki qardaş arasında”, “Şəhriyarın Məhəmməd Rahimə cavabı” və digər əsərlər onun yaradıcılığının incisidir.

Şairin “Azərbaycan” şeiri yaradıcılığının zirvəsi hesab oluna bilər. Şeirdə şair Azərbaycan niskilini bədii boyalarla, realistsəsinə əks etdirir. “Səndən uzaq düşsəm də mən, eşqin ilə yaşayıram, Yaralanmış qəlbim kimi, qəlbi viran, Azərbaycan” deyən şair Azərbaycan həsrətini, ikiye bölünmənin acısını poetik boyalarla əks etdirir, həqiqəti deməkdən çəkinmir.

Azərbaycanın dövlət kimi keçdiyi keşməkeşli yolu xatırlayan şair “Vətən eşqi məktəbində can verməyi öyrənmişik. Ustadımız deyib heçdir vətənsiz can, Azərbaycan” misraları ilə Vətən sevgisinin kökə bağlı olduğunu, nəsil-dən-nəslə bizə yadigar qaldığını xatırladır.

Şair “Qolubağlı qalacaqdır nə vaxtacan Azərbaycan” misrası ilə ikiye bölünmüş Azərbaycanın azad olunmasını, qardaşın qardasa qovusmasını istəyir. Eyni zamanda şair “İgidlərin İran üçün şəhid olub, əvəzində, dərd almısan, qəm almısan sən İrandan, Azərbaycan” misraları ilə İranın “məkrli siyasətini” çox incə böyalarla oxucusuna çatdırır.

Azərbaycanın ikiye bölünməsi şairi incidir və ikiye bölünmüş Azərbaycanın birləşməsinə istəyən şair “Övladların nə vaxtadək tərki vətən olacaqdır? Əl-ələ ver, üsyan elə, oyan, oyan Azərbaycan!” misraları ilə sonda Azərbaycan xalqını qəflət yuxusundan oyanmağa, haqqını tələb etməyə çağırır.

Artıq səbr kasasının daşdığını bildirən şair “Bəsdir fəraq odlarından kül ələndi başımıza. Dur ayağa! Ya azad ol, ya tamam yan, Azərbaycan” misraları ilə xalqını azadlıq mübarizəsinə səsləyir.

Sonda şair “Şəhriyarın ürəyi də səninkitək yaralıdır. Azadlıqdır mənə məlhəm, sənə dərman, Azərbaycan!” misraları ilə azadlığın bürün insanlar, dövlətlər üçün məlhəm olduğunu vurğulayır və cənublu, şimalı qardaşların birləşməsinə, bütöv Azərbaycanın yenidən yaradılmasını arzulayır.

Azərbaycan bədii ədəbiyyatında Məhəmməd Hüseyin Şəhriyarın bu şeiri qədər Azərbaycan xalqının düçar olduğu haqsızlıqları ifadə edən ikinci bir şeir yoxdur. Ona görə də bütün oxucular tərəfindən sevilir və demək olar ki, bu şeiri hamı əzbər bilir.

Şəhriyar istedadı fitridir. Şifahi xalq ədəbiyyatına, folklorə dərinləndən bağlı olan şair əsərlərində atalar sözlərindən, xalq deyimlərindən bacarıqla istifadə etmiş, müraciət etdiyi hər bir mövzunu yüksək sənətkarlıqla başa çatdırmağı bacarmışdır.

Olduğu kimi görünmək, səmimilik, sadəlik Şəhriyar yaradıcılığının əsas cəhətidir. Həyatın bütün keçməkeşlərini görmüş şair, dərin məzmunlu əsərləri ilə insanların qəlbinə yol tapmağı bacarır, təbiətin, cəmiyyətin, sadə xalqın zəruru məsələlərini, problemlərini qələmə almaqla şair xalqa yaxın olduğunu göstərir.

Şəhriyar İran şairi, Şərq şairi, hətta dünya şairi adlandırılrsa da o, Azərbaycan şairidir. Onun həyatla poetik təması milli müəyyənlikdə, milli koloritdə, milli zəmində öz orjinallığını daha qabarıq şəkildə biruzə verir. Milli müəyyənlik milli kolorit burada poetik komponent kimi görünür.(Şəhriyar M. Yalan dünya. 1993, s.12)

Şəhriyar yaradıcılığı Azərbaycan və fars ədəbiyyatının nadir incisidir. Milli mənəvi dəyərlərə, xalq yaradıcılığına bağlılığına görə həmişə seviləcək və yaşayacaqdır.

Milli ruhda yazan Mirzə Ələkbar Sabir kimi, Cəlil Məmmədquluzadə kimi, Səməd Vurğun kimi, Məhəmmədhüseyn Şəhriyar kimi görkəmli şəxsiyyətlərin əsərləri gənclərin və digər istifadəçilərin vətənpərvərlik və beynəlmiləl tərbiyəsində mühüm rol oynayır. Buna görə də kitabxanalarda onların əsərləri geniş təbliğ olunmalı, bu məqsədlə biblioqrafik informasiya xidmətinin imkanlarından istifadə edilməlidir.

Şəhriyar əsərlərinin annotasiyalı biblioqrafik göstəricisinin yaradılması, əsərlərinin qarşısında kitabxanada durduğu şifrənin və təsnifat indeksinin göstərilməsi, kitabxananın saytında yerləşdirilməsi və ya istifadəçilərin e-mail adreslərinə göndərilməsi, onun əsərlərinin təbliğində və gənclərin beynəlmiləl tərbiyəsində mühüm rol oynaya bilər. Eyni zamanda ustad Şəhriyar əsərlərinin tammətli verilənlər bazasının yaradılması, bütün əsərlərinin bir yerə toplanması, İnternetdə yerləşdirilməsi qarşıda duran mühüm vəzifələrdəndir.

Şəhriyar əsərlərinin təbliğində kitabxananın abonoment şöbəsində şifahi xülasələrin keçirilməsi də əhəmiyyətli ola bilər. Şəhriyarın kitab formalı əsərlərindən “İçərdə. Bakı: 1966”, “Bütün əsərləri (4 cildə). Tehran: 1971”, “Aman ayrılıq. Bakı: 1981”, “Divani-Türki. Təbriz: 1992”, “Yalan Dünya. Bakı: 1993”, “Seçilmiş əsərləri. Bakı, 2005” əsərlərinin xülasəsinin keçirilməsi gənclərin vətənpərvərlik tərbiyəsində əhəmiyyətli ola bilər. Eyni zamanda dahi şairin əsərlərinin təbliğində mövzu xülasələrinin keçirilməsi və müxtəlif tədbirlərin keçirilməsi zamanı İnternetdə mövcud olan şairin səs yazılarından istifadə etməklə kitabxanalarda keçirilən müxtəlif tədbirləri daha da canlandırmaq olar.

İstifadəçilərin beynəlmiləl tərbiyəsində kütləvi informasiya vasitələrində, yerli qəzetlərin səhifələrində vətənpərvər şair olan Şəhriyarın əsərlərinə həsr olunmuş məqalələr dərc etdirmək, regional televiziyalarda şairin yaradıcılığına həsr olunmuş veriliş hazırlamaq, buraya tanınmış şair və yazıçıları dəvət etməklə onun yaradıcılıq çalarını haqqında istifadəçilərə daha geniş informasiya vermək olar. Yerli qəzetlərin və regional televiziyanın imkanlarından istifadə etməklə Şəhriyarın əsərlərinin reklamını aparmaq və müxtəlif mövzulu verilişlər hazırlamaq, görkəmli şəxsiyyətlərlə, ədəbiyyatşünas alimlərlə görüşlər keçirmək, müzakirələr aparmaq da mümkündür.

Kitabxanalarda ustad Şəhriyar haqqında yazılmış əsərlərin daycestinin həm ənənəvi, həm də elektron formasını hazırlayıb kitabxananın saytında və sosial şəbəkələrdə yerləşdirməklə daha geniş oxucuların diqqətinə çatdırmaq olar. Çünki daycestlərin hazırlanması hər hansı bir mövzu və ya konkret məsələ üzrə daha dərin və ətraflı tədqiqat aparmağa, onu geniş ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmağa xidmət edir.

Nəticə: Şəhriyar əsərlərinin təbliğ etmək məqsədilə və istifadəçilərin və-tənərvərlik tərbiyəsində sərgilərin təkili, onun əsərlərinin təqdimatlarının keçirilməsi, görkəmli tədqiqatçılar, ədəbiyyatşünaslarla görüşlər, kitab həftələri, söhbətlər, ədəbi-bədii gecələr, konfranslar təşkil etmək, kitab müzakirələri keçirmək, kitabxananın saytında onlarla bağlı videoçarx və daycest hazırlamaq, Şəhriyar əsərlərinin elektron məlumat bazasını yaratmaq, bibliografik göstəricisini hazırlamaq olar.

Hazırda pandemiya ilə əlaqədar olaraq sosial şəbəkələrdə Şəhriyarın Azərbaycanla bağlı əsərlərinin videoçarxını hazırlamaq, "28 may Respublika" günündə "Könlüm quşu qanad çalmaz, sənsiz bir an, Azərbaycan" adlı, 1 avqust "Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili günü"ndə "Türkün dili tək sevgili, istəkli dil olmaz" adlı videokonfrans keçirmək, uşaq kitabxanalarında şeir müsabiqələri təşkil etmək olar.

Ustad Şəhriyarın "Aman ayrılıq. Bakı: 1981", "Yalan dünya.1993" və digər əsərlərinin XXI əsrdə meydana gəlmiş yeni interaktiv üsul olan "buk-treyler"ini hazırlamaq və onu şeirlərinə mini filmləri, çəkilmiş video çarxları sosial şəbəkələrdə, kitabxananın saytında, iri kitabxanalarda qoyulmuş monitorlar vasitəsilə də nümayiş etdirmək olar.

"Şəhriyar əsərlərindən seçmələr" adlı interaktiv nəşr hazırlamaq və regional kitabxanalara göndərmək əhəmiyyətli ola bilər. PDF formatında Şəhriyarın müxtəlif mövzularda yazdığı əsərlərin dair təqdimatlar və s. hazırlamaq mümkündür. İnteraktiv nəşrin az xərc tələb edən, oxucu marağına əsasən hazırlanan innovativ, orijinal və maraqlı vasitəsidir. Bu kimi interaktiv nəşrlərin yaradılması regionda yaşayan əhəlinin informasiya təminatında əlverişli ola bilər. Ustad Şəhriyarın əsərlərinin təbliğində bukletlərin, bələdçilərin, reklam xarakterli kiçik vərəqələrin (flyer), daycestlərin, ayrıcların çap olunmasının mühüm əhəmiyyəti vardır.

Ustad Şəhriyarın vəfatından illər keçsə də onun ədəbi irsinə oxucu marağı azalmır, əksinə daha da artır. O taylı, bu taylı Azərbaycanda insanlar xoş günlərdə də, çətin günlərdə də Şəhriyarın sənət dünyasına müraciət edir, onun fikir və duyğu xəzinəsindən faydalanır, müxtəlif tədbirlərdə onun yaradıcılığından istifadə edirlər. Bu sənət dünyasında insan həyatının xoş anları, çətinlikləri, zamanın ictimai-siyasi həyatında baş verən çatışmazlıqlar, xalq psixologiyasını, təbiət gözəlliklərini əks etdirən əsərlər zaman zaman daha dəyərli olur.

Bu gün ustad Şəhriyarın ruhu şaddır. Bütöv Azərbaycanın bir parçası olan Qarabağımız azaddır, Türkiyəyə xəyali səfər edən Şəhriyarın qardaşları bu gün real səfəri gərcəkləşdirə bilirlər. Zaman-zaman Şəhriyarın bütün arzularının həyata keçəcəyinə inanırıq. İnanırıq ki, vaxt gələcək haqq öz yerini tu-

tacaq, xalqımızın istiqlal amalı tam qalib gələcək, Azərbaycanın üçrəngli, ayılı-
ulduzlu dövlət bayrağı bütöv Azərbaycanda dalğalanacaqdır.

İstifadə olunmuş ədəbiyyatın siyahısı:

1. Bayramova İ.Z. İstifadəçilərin informasiya təminatında Məhəmmədhüseyn Şəhriyar yaradıcılığının əhəmiyyəti //The XVI International Scientific Symposium "World Science: problems and innovations" was held in East Lansing (Michigan, USA) on the 26.07.2021. – Michigan, – 2021. – S. 25-30.
2. Məhəmmədhüseyn Şəhriyar. Yalan dünya. – Bakı: Azərbaycan Ensiklopediyası nəşriyyatı, 1993. – 488 s.
3. Məhəmmədhüseyn Şəhriyar. Seçilmiş əsərləri. – Bakı, Avroasiya press, 2005, 480s.
4. <https://az.wikipedia.org/wiki/>

İ.Bayramova

Bibliographic study of Mohammad Hussein Shahriyar's works

Abstract: The article tries to substantiate the importance of the works of the eldest son of the Azerbaijani people, Mohammad Hussein Shahriyar, in the patriotic and international education of users. It is noted that the poet opposed all oppression, fraud, injustice, propagated humanist ideas, called nations and peoples to friendship and brotherhood. The life philosophy of the beloved of the people, Mohammad Hussein Shahriyar, was friendship, equality, justice, peace, tranquility, spiritual highness, and this line formed the basis of his work.

The article also provides information on the measures taken and important to be taken in various types of library and information institutions in the provision of information to users and the promotion of Shahriyar's work.

Keywords: humanism, information, library, creativity, Shahriyar, Azerbaijan, bibliographic research

И.Байрамова

**Библиографическое исследование произведений
Мохаммада Хусейна Шахрияра**

Резюме: В статье делается попытка обосновать значение произведений старшего сына азербайджанского народа Мохаммеда Гусейна Шахрияра в патриотическом и интернациональном воспитании пользователей. Отмечается, что поэт выступал против всякого угнетения, обмана, несправедливости, пропагандировал гуманистические идеи, призывал нации и народы к дружбе и братству. Жизненной философией любимца народа Мохаммада Хусейна Шахрияра были дружба, равенство, справедливость, мир, спокойствие, духовное величие, и эта линия легла в основу его творчества.

В статье также приводится информация о предпринятых и важных мерах в различных типах библиотечно-информационных учреждений по предоставлению информации пользователям и популяризации творчества Шахрияра.

Ключевые слова: гуманизм, информация, библиотека, творчество, Шахрияр, Азербайджан, библиографические исследования.

Rəyçi: p.ü.f.d.,dos. S.P.İsmayılova